

ТВОРЧЕСКИ ПЪТ НА КОМПОЗИТОРА

НИКОЛАС ЕКОНОМУ

Роден на 11 август 1953 година в град Никозия, столицата на остров Кипър в прогресивно и образовано семейство, Николас произхожда от известния род Економу, дал на кипърската култура множество архитекти, художници, учители и просветители, чиито корени тръгват от Кисонерга, село близо до град Пафос.

Бащата на Николас, Йоргос Економу е държавен служител, но е и запален художник-любител, а майката, Хариклия Економу работи в английските военни бази. Първият контакт на Николас с музиката е на 5 годишна възраст, когато родителите му, любители на класическата музика, вземат решение да го насочат към едно по-творческо обучение и го записват на уроци по пиано при близката им роднина Рица Економу.[26]

Много скоро детето изненадва всички, особено учителката си, със своите импровизации и кратки композиции за пиано. Той е палаво дете, което, според думите на самата Рица, се променя изцяло щом седне зад пианото. Първата му учителка все още помни изумителния тон и дълбочина на звукоизвличането му, както и лекотата, с която малкият Николас транспонира произведенията, които учи, без никой да му е показвал как се прави това. Детето учи с такава бързина, че за кратко време започва да свири сложни творби, между които и сонати. [7]

Известният кипърски композитор Солон Михаелидис, който е добър приятел на семейството, е дълбоко впечатлен от изпълнението на Николас, когато го чува да свири за първи път. *„Това дете е благословия за неговите родители, Кипър и целия свят!“*, заявява той. [26] По негов съвет обучението на Николас е прехвърлено на талантливия преподавател Йоргос Арванитакис.

Творчески Николас се развива стремглаво. През 1963 година, когато е само на 10 години, дирижира оркестъра на Гръцката музикална академия в Никозия, а през декември 1964 година спечелва първа награда на конкурса за млади пианисти „Кети Папайоанну” в Атина.

Скоро семейството му и самият Николас трябва да вземат трудното решение къде преждевременно развилият се талант на детето ще бъде по-добре насочен по пътя му към музикалното поприще. Музикалното обучение в Кипър има своите ограничения, специализирани музикални училища не съществуват, още по-малко висши музикални заведения. Гръмките местни „музикални академии” са със статут на музикални школи, където преподават неколцина добре подготвени учители. Николас среща много неразбиране, дори подигравки от страна на съучениците си, за които свиренето на пиано е занятие, отредено за момичета. [8] В младата държава Кипър, току-що спечелила независимостта си след дълъг колониален период, доминира една „мъжка” култура, където музикалната професия не се счита за особено престижна.

Отново Солон Михаелидис, който следи развитието на Николас, дава съвет неговото музикално обучение да бъде продължено отвъд тесните рамки на Кипър, където Николас ще открие много по-големи възможности за изява и ще има възможност да развие таланта си многократно по-добре. [25]

След прослушване през септември 1964 година, което се провежда в Москва, Николас е приет в специалното музикално училище към Московската консерватория, подготвително училище за деца и младежи, които искат да продължат обучението си в Консерваторията по-късно.

През следващата 1965 година, на дванадесетгодишна възраст, далеч от семейство и родина, Николас започва обучението си в Москва, период, който ще продължи седем години. Началото е много трудно. Несвикнал с местния студен климат, той се разболява и развива пневмония.

Всеотдайният му баща заминава за Москва и се грижи за него предано до пълното му възстановяване. [6]

В музикалното училище той се занимава с Нина Емелянова и с нейната асистентка, Рима Хананина. Влиянието на този период от живота му оставя трайни и незаличими следи. Николас усвоява езика много бързо и говори без никакъв акцент, но това което е неговата истинска страст, разбира се, е руската музика. Тези, които са го чували да свири Чайковски, Мусоргски, Рахманинов и Скрябин, веднага усещат дълбокото му познание и разбиране на руската душевност и светоусещане. Огромно влияние върху него оказва общуването с други талантиливи деца, с които учи в Москва. Често те разменят инструментите си и импровизират. [5]

Влиянието на цялостната музикална култура в Москва, която има възможност да следи, също му въздействува много силно. В едно интервю на кипърската телевизия РИК 2 той говори за личности като Давид Ойстрах, Мстислав Ростропович и много други, чиито концерти е имал възможност да слуша. [8]

През 1969 година Економу започва подготовка за престижния конкурс „Чайковски“. Според учителката му, Рима Хананина, тази стъпка е била предприета, тъй като и тя, и Емелянова са търсели начин да мотивират талантилия, но непостоянен Николас. [25]

Само след една година подготовка, през юни 1970 година, когато Економу е едва 16 годишен, той взема участие в конкурса, печелейки много положителни отзиви от пресата, радиото и телевизията. Въпреки това, фактът че не печели награда, дълбоко го огорчава.¹ Участието му в конкурса „Чайковски“ е и първото му сериозно разочарование по трудния и стръмен път на концертиращ пианист, в чийто свят се изисква не само голям талант и трудолюбие, но и много други качества като

---

¹ Рима Хананина споменава в писмо до бащата на композитора, че времето за подготовка е било твърде недостатъчно за такъв престижен конкурс. Писмото се пази в личния архив на композитора.

последователност и търпение в преследване на високите цели, както и създаването на подходящ имидж. Липсата или подценяването на тези качества в характера на твореца оформят една тенденция, която бележи жизнения и творчески път на Економу с някаква неудовлетвореност и дори, може да се каже, трагичност в разминаването между очаквания и реалност, довела и до ранната му кончина.

Същата година той започва да учи в Московската консерватория, (приемните изпити е покрил още на 16 годишна възраст), която обаче внезапно напуска през 1972 година, без да се дипломира. Економу заминава за Западна (по това време) Германия и като главна причина за решението си изтъква несъгласието си със съветската пропаганда и ограниченията в миогледа. Николас жадува за среща с широкия свят, който очаква да завладее, мечтае за признание и дори слава. Той смята, че свободният Запад ще му предложи много повече възможности за свободно развитие и творчество.[5]

По време на обучението си в Москва Николас Економу осъществява запис за Московската телевизия като солист на ре минорния клавирен концерт на Бах.

Развива активна концертна дейност като през февруари на същата година Николас изнася рецитал в залата на Френския институт в Солун, Гърция. По-късно, на 11 декември 1972 година, отново в Солун, изпълнява Концерт за пиано и оркестър № 2 на Брамс под диригентството на Солон Михаелидис. На 17 декември 1972, повтаря концерта на Брамс, този път в Атина, под диригентството на Симеонидис.

Всъщност Николас никога не дава задоволително обяснение за внезапното си напускане на така обичаната Москва. Близките и приятелите му предполагат, че главната причина е в жестокото разочарование от конкурса „Чайковски”, където смята, че е бил сериозно подценен заради кипърския си произход, въпреки, че представянето му е имало добри

шансове за награда. Истината е, че Николас е чувствал страх и несигурност от ограниченията, налагани му в консерваторията и особено в студентския пансион. Като чужд гражданин той е можел да внася плочи с изпълнения на „Бийтълс“ и други рок групи, заради което е бил порицаван многократно. Това, което го наранява още повече е по-ниската от очакваната оценка на изпита по пиано, която получава в края на втората година от следването си в консерваторията. Причината, която му се изтъква е „политическа“, според думите на самия композитор.[8] Така непримиримият Николас решава да прекрати следването си и да замине за Германия.²

По време на следването си в Москва Економу пише „Дивертименто №1-Бахиана” (1969) за септет (две цигулки, обой, виолончело, кларинет, виола и флейта), както и „Дивертименто № 2“, опус 4 (в стила на Моцарт) (1969) за струнен квинтет (две цигулки, виола, виолончело и контрабас). Тези творби, въпреки ученическият си характер, му помагат да се научи да оркестрира. През целия си творчески живот, композитора предпочитал камерните форми пред големите симфонични състави.

Като ученик, а после като студент той създава „Песен без думи, опус 3, №1” за цигулка и пиано (1969), соната за пиано в четири части „Ортодоксия”(1970), клавишната композиция „Песен на свободата”(1970). Така още в този първи композиторски период личи афинитет към любимия инструмент на Економу – пианото. Това е инструментът, на който той става музикант, израства като концертиращ артист и достига високо майсторство като композитор.

---

² Твърденията са базирани върху няколко писма от учителката на Николас, Рима Хананина до бащата на композитора, Йоргос Економу, в периода между май 1970 и юни 1972 година, които се съхраняват в архива на фондацията.

На 16 годишна възраст той изпълнява своя клавирна композиция, както и клавирна соната на Родион Щедрин, пред самия автор. След изпълнението, Щедрин поздравява младия изпълнител за проникновеното му вникване в характера на сонатата. Големият композитор е изумен, че Николас никога не е вземал уроци по композиция и намира собствената му творба много добра като концепция и форма. За съжаление в архива не е отбелязано кое произведение е изпълнил. [26]

Към края на следването си в Московската консерватория, през 1971 до януари 1972, Николас написва първия си цикъл от музикални пиеси „Детски приумици“ („Kinderlaunen“), по-късно наречен „Детски етюди“ („Kinder-Etüden“). Цикълът е посветен на любимата учителка на Економу, Рима Хананина. [8] Създаването на пиесите съвпада със сложните взаимоотношения между Николас и неговата преподавателка, която е била дълбоко обезпокоена от решението му да напусне консерваторията.³

Написани в свободен импровизационен стил, пиесите определено излизат от рамките на „детския“ репертоар и изискват доста сериозна музикална подготовка, за да бъдат изпълнени. Характерно за Николас е изключително спонтанния процес на композиране и огромното нежелание за нотирание на своите музикални композиции. Това е и една от причините много от произведенията му да не са все още издадени, тъй като те съществуват само на запис. Дори в разговор със сестрата на композитора – Таня Економу изрази съмненията си, че „Детски приумици“ са били нотирани с помощта на състудент на Николас в Москва.[5] Цикълът е издаден много по-късно, през 1994 година в Германия, а подробен анализ на пиесите е направен в следващата глава, посветена на клавирното му творчество.

Първоначално Николас се установява в Дюселдорф, а след това се премества в Мюнхен, където учи композиция при Владимир Золотарьов и

---

³ Авторката отново се базира на кореспонденцията между Рима Хананина и Йоргос Економу.

Вилхелм Килмайер. За няколко години Економу се утвърждава като концертиращ изпълнител, композитор и аранжьор, развивайки забележителна дейност.[11]

Първият му концерт е на 12 януари 1973 в град Кьолн, където жъне изключителен успех. Местната преса коментира събитието със заглавие „Кипърски огън”. Сензационното му представяне е отразено във вестник „Kölner Stadtanzeiger” както следва: *„Изключително шлифованата техника на Економу не просто впечатлява, но е отправна точка, която комбинира духовното и музикално възприятие на фактурата, тя е белег на учебен метод, който няма еквивалент в Европа. Тушето му деликатно изразява мрачната, но пък и прелестна меланхолия на музиката на Чайковски, трансформира повърхностното занаятчийство на Прелюдиите на Прокофиев в нови дълбини на познанието. Изпълнението му безпогрешно предава индивидуалния характер на всяка пиеса от „Картини от една изложба” на Мусоргски с отношение, което съответства на настроението и изразителността на музиката. Когато към края на цикъла той изсвири драматичната „Киевска порта”, публиката избухна в буря от ръкопляскания, които едва утихваха по време на следващите няколко биса.”*⁴ [11]

Скоро след това, на 6 май 1974 година, младият пианист участва в английския „Бахов фестивал”, който се провежда в залата „Пърсел” в Лондон. Изпълнението му подтиква Андрю Портер, музикалният критик на „Financial Times”, считан за страшилище, да напише следните думи за него, по английските стандарти – действително похвални: *„Той (Николас) е завършен изпълнител. Без подхлъзвания, грешки и колебание. Никакво „блъскане” върху клавишите, свиренето му има дълбочина, обем и баланс.”*[11] По-късно през май 1974, Економу изнася рецитали в Оксфорд и после в Кеймбридж.

---

⁴Всички преводи на критики са осъществени от авторката.

В много от статиите и интервютата, които бяха взети от близките на композитора се споменава многократно за приятелствата с известни личности, които е имал Економу. Сякаш роднините му чрез тях търсеха още едно потвърждение за таланта и значимостта на Николас. Приятелствата на композитора наистина заемат важно място в неговия живот, но връзките му с известни личности никога не са били самоцелни, а са по-скоро източник на вдъхновение и сътрудничество и отразяват духовните му търсения.

Един от приятелите му в Дюселдорф, с когото се запознава непосредствено след пристигането си в Германия, е британският дипломат и поет Майк Рейнолдс. Економу работи върху песенен цикъл по негови стихове, после го оставя недовършен и се завръща към него доста по-късно, към края на живота си. Особено интересна е първата им среща, за която разказва самият Рейнолдс.[19]

Приятелите настояват той да чуе *„изключителният млад мъж от Кипър, пианист, който съчетава средиземноморска топлина със стоманена руска техника и виртуозност”*[20]. Дипломатът е изключително консервативен в началото. *„Има толкова много млади и обещаващи пианисти на този свят, толкова различни техники, какво е толкова особеното в него и защо светът трябва да му обърне внимание?”*, продължава да пита той. [20] Все пак организира малък 30 минутен концерт, на който Економу изпълнява *„Картини от една изложба”* на Модест Мусоргски.

Малката, около 50 души публика, по думите на Рейнолдс изживява невероятна музикална вечер. Младият Економу не само преминава безпроблемно през всичките технически трудности на творбата, но и завладява публиката със своята страст и самобитно изпълнение, превръщайки пианото в *„нова, изразителна форма на комуникация”*. [18]

Скоро след това, младият пианист и композитор се премества в Мюнхен, където, притиснат от визови проблеми, се принуждава да продължи обучението си. В музикалната академия той учи пиано при известния клавирен педагог Лудвиг Хофман и композиция при Вилхелм Килмайер. Въпреки атмосферата на взаимно уважение, Економу неохотно се завръща към студентската си роля. Сухата рутина на ежедневни упражнения, която той наблюдава при студентите на Хофман е много чужда на страстния и непреодолимо емоционален темперамент на музиканта.[11] Първоначално, Хофман му обещава блестяща кариера, но скоро, виждайки неохотата, с която Економу следва инструкциите му (като например да не използва 4-тия пръст, защото го смята за слаб и ненужен) го категоризира като „*годен само за бар пианист*“.[8] Същата огромна дистанция Николас чувства между виждането на Килмайер върху съвременната немска музика и собственият му интерес към руските и византийските традиции.[11] Само след година, въпреки че му е отпусната стипендия, Николас напуска академията в Мюнхен.

Известно време работи към звукозаписно студио, където пише песни в стил рок и поп, създавайки над 400 композиции (според последни проучвания на фондацията). Само 62 от тях са доказано негови, останалите са неизвестни. Собственикът на студиото обаче бързо разбира, че въпреки очевидният талант за песни, истинското призвание на Николас не е в популярната музика. В продължение на три години той подкрепя младия музикант материално като му плаща заплата, помагайки му да наблегне на концертната и композиторската му дейност.[8]

Кураторът и негов близък приятел, доктор Елмар Зорн твърди, че Николас не се опитва да се включи в музикалния живот на Мюнхен, а създава свой собствен такъв чрез поддържане на музикален салон заедно с Марица, младата си съпруга от американо-гръцки произход.[11]

Първата от тези срещи се провежда в техния непретенциозен апартамент на улица „Шлотхауер” в квартал Ау. По времето, когато Зорн и Економу се сближават, семейството се е преместило в просторен апартамент на улица „Линдвурм” и е създадо забележителен кръг от приятели и почитатели на Николас. В него влизат писателят Готфрид Кнап, музикалният историк Андреас Елснер, режисьорите Клаус Восвинкел, Маргарете фон Тротта, Волкер Шльондорф и Максимилиан Шел, както и много други.[6] През 1976, от брака му с Марица, се ражда и единствената му дъщеря, Семели⁵, с която остава в много близки отношения до самата си смърт.

Семейството на Економу често споменава тези познанства и приятелства, без да акцентира на факта, че те всъщност са дали основата на много проекти, в които композиторът е участвал. Например чрез Максимилиан Шел, Николас се сближава с швейцарския драматург, есеист и мислител Фридрих Дюренмат и работи по създаване на музика върху баладата му „Минотавър”. За съжаление смъртта на Дюренмат прекъсва този проект и той никога не се осъществява.[11]

Мюнхен през 70-те години се оформя като един своеобразен културен център, където много прогресивни творци намират убежище и място за изява. Името на Николас Економу започва все повече да се налага не само сред шепа интелектуалци, но и сред широката публика, въпреки че никога не достига признанието, което действително заслужава. Някои музикални критици като Йоахим Кайзер, придобил огромно уважение като истински познавач на клавирната музика, макар и да цени горещо изпълненията на Николас, никога не е напълно доволен от публичните му изяви в Мюнхен.[11]

По повод на дебюта на Економу в залата „Херкулес” през 1974 година, който е бил организиран за него от приятели, известният

---

⁵ Семели Економу е актриса, певица и продуцент, която понастоящем живее в Ню Йорк и Лондон

музикален критик Карл Шуман отбелязва саркастично в статията си в „Зюдойче цайтунг“, озаглавена „Свеж полъх от Кипър“: *„Последната мода при пианистите е да започнат с тълпа от верни последователи. Преди и една нота да е изсвирена, почитателите са там. В случая с 23 годишния кипърски пианист Николас Економу, дебютирайки в зала „Херкулес“, връзките с обществеността са свършили обстойна работа – да си кажем направо, вдигането на голям шум си е част от бизнеса. Те не оставиха никой настрана от кампанията по завръщането на духовният свят и неговото последно откритие на лъскавия, черен олтар, наречен концертен роял. С издържания си репертоар, Економу развълнува публиката, разкривайки се като изключително лиричен изпълнител, граничещ със сантименталност. И така, изпълненията на „Прелюди“ на Скрябин, „Арабеска“ на Шуман и Чайковски на бис, бяха отбелязани с бурни ръкопляскания, сърдечни аплодисменти и още повече бисове. Економу, който отскоро се е преместил в Мюнхен, обяви, че ще изпълнява Бетовен през следващата пролет. Дори и на този етап, интересът е гарантиран.“*[11]

Концертът с творби на Бетовен, който Шуман споменава, и който Економу изнася по-късно, може да бъде наречен най-малко неконвенционален. Той изпълнява двата цикъла багатели с философска вгълбеност, демонстрирайки изключително високо ниво и съвършенство, които е достигнал само на 23 годишна възраст.

Мюнхен се превръща в седалище на младия музикант. Той, обаче, постепенно започва да чувства силно разочарование от равнодушието на мюнхенските концертни агенции, които така и не му предлагат договор, въпреки че очевидно е музикант от голяма величина. По същият начин и звукозаписната индустрия остава равнодушна. Амбициите на Николас са насочени към всемогъщата по това време „Дойче грамофон“. Когато идва време да се реши на кого да се даде международна кариера, на Иво

Погорелич или на Николас Економу, според неназован източник, упоменат от д-р Елмар Зорн, звукозаписната компания решава в полза на Иво Погорелич, тъй като той има по-продаваем имидж на денди.[27]

Виждайки, че очакванията му не се сбъдват, Николас Економу скоро избира друга стратегия, за да осъществи своите собствени идеи. През 1977 година Економу основава формацията „Солистичен ансамбъл” („Solisten-ensemble”), за която пише „Кипърски картини” за октет и „Кипърски танци” за септет. Произведенията носят белезите на кипърската фолклорна музика и имат сюитен характер. В избора на инструменти в октета, Економу се е старал да представи всяка оркестрова група. В ансамбъла има една цигулка, контрабас, кларинет, фагот, тромбон, пиано и ударни инструменти.

Същевременно в сюитата „Кипърски танци” пианото не е включено в инструментите на партитурата. Економу представя ансамбъла не само в множество концертни зали, но и на открито, дори и в циркови палатки.[11] Целта на тези концерти е била популяризиране на кипърската култура, а живият интерес на публиката свидетелства за успеха както на композитора, така и на изпълнителя Николас Економу.

Клавирното творчество на композитора през периода, прекаран в Германия, е много разнообразно като жанрове. В годините между 1972 и края на 80-те, Економу създава множество произведения за пиано, от кратки пиеси като „Прелюд” (11/8/1972), „На бис” („Encore“) (1974), „Екзисосис” („Exisisis“) (1975), „Две пиеси без заглавие”, „За Мауси”(1984) до по-мощни творби като „Валс с вариации в ре минор”, „Пиеса в си бемол мажор”, „Вариации по Корели”, „Скерцо“, пиесите „Картини за пиано”, „Отражения”, клавирната сюита „Импровизация в четири части”, цикълът „Осем ноктюрни”, поредицата от 15 кратки пиеси „В памет на Бах” и много други.

Някои от композициите имат дата на създаването, но голяма част от тях не са датирани. Творбите са отнесени към този период, въз основа на техния стил и характерни особености на изложението. Разговорите със сестрата на композитора, пианистката Таня Економу, помогнаха за приблизителното датирание на част от произведенията. Някои творби са създадени сякаш на един дъх, над други авторът работи в продължение на дълъг период от време, понякога години. [5]

През 1978 година, в сътрудничество с културния център на Мюнхен и Д-р Елмар Зорн, Николас организира „Кипърска седмица“, която се провежда в град Мюнхен, с участието на музиканти, актьори, художници, скулптори. Включен е дори изпълнител на традиционния „театър на сенките“, покойният вече Пафиос.

Като признание за неговия принос към културния живот на баварската столица Мюнхен, Економу е удостоен през 1979 година с наградата за „Най-добър изпълнител на годината“ („Förderpreis der Landeshauptstadt München für Interpretierende Kunst“).[26]

Една от най-успешните му идеи през 80-те години е организирането на Мюнхенския пиано фестивал, който е предшестван от запознанството с джаз пианиста Чик Кърия. Двамата музиканти импровизират с непресъхваща енергия в стил, който е на границата между джаз и класическа музика.[11]

Вдъхновен от това сътрудничество, Економу композира миниатюрите „Три пиеси за Чик Кърия“, които са нотирани след смъртта на композитора и „Соната за Чик“, която съществува на запис. Творбите са дълбоко повлияни от джаза и от съвременните тенденции през втората половина на XX век.

Малко по-късно Чик Кърия и Николас Економу се появяват заедно на подиума на „Конгресхале“ в Дойчес Музеум. Този пиано диалог посява семената на първото „Клавирно лято“ („Klaviersommer“), което се

провежда през 1982 година. Економу не само дава идеята за събитието, но взема и активно участие като изпълнител. Той свири заедно с Чик Къррия, убеждава Марта Аргерих и нейните приятели Нелсон Фрайер и Александър Равинович също да участвуват. Карлхайнц и Ренате Хайн, които са официалните организатори на фестивала пък успяват да привлекат големия пианист Фридрих Гулда да изнесе рецитал.

Следват серия от легендарни концерти, в които изпълнителите осъществяват не само самостоятелни концерти, но и си взаимодействат по много интересен и творчески начин. За щастие, концертите са записани и като звук, и като картина и са излъчени по телевизионните канали по целия свят под лаконичното заглавие „The Meeting” („Срещата“). По време на едно от тези изпълнения-импровизации, в което вземат участие Фридрих Гулда, Чик Къррия и Николас Економу, свирейки на три пиана, Гулда внезапно скача и вдъхновено възкликва, обръщайки се към публиката с думите: „*Това е чиста алхимия!*“ [11]

Стилът на импровизациите е по-скоро фюзън, смесица от различни елементи и стилове, както класически, така и джазови, който обаче в никакъв случай не може да бъде наречен еkleктичен. Всеки от изпълнителите оставя своя творчески отпечатък. Въпреки съчетаването на разнородни стилове, съществува единство, което се осъществява на принципа на играта и спонтанността във взаимодействието между пианистите. Николас се справя блестящо в партньорството си с тези именити изпълнители. Неговите импровизации, доста „по-класически“ от на другите двама, са белязани с виртуозност и разкриват солидните му познания в областта на класическата музика.

В интервю за телевизионния канал РИК 2, взето буквално дни преди смъртта на композитора, Николас Економу споделя, че фактически този тип концерти-импровизации са били експериментирани за първи път по време на най-ранното издание на „Klaviersommer” през 1982. [8]

Концертът, в който Гулда, Къррия и Економу импровизират на три пиана, е също революционен за времето си.

През 1983 година, по време на следващото издание на „Klaviersommer“, е осъществена още една забележителна „среща“, на която този път е поканен бележитият руски композитор Родион Щедрин. Николас Економу, Чик Къррия, Родион Щедрин и Пол Гулда (синът на Фридрих Гулда) импровизират на четири пиана по време на концерта им в Мюнхен. Идеята за съвместната творба е на Родион Щедрин, който я озаглавява „В памет на Шопен“ („Hommage to Chopin“) и определя формалната ѝ структура. Произведението е изпълнено с цитати от пиеси на Шопен, вплетени в импровизаторската тъкан на този своеобразен музикален паметник.

Всичко това разкрива търсецата и вечно неудовлетворена природа на твореца, който се стреми да разшири диапазона на творческите си изяви, експериментирайки с тотално нови форми на музициране.

За известно време сътрудничеството на Николас Економу с Чик Къррия довежда до известен интерес от страна на звукозаписната компания „Дойче грамофон“, която издава плоча под заглавието „На две пиана“.

През този изключително продуктивен период, Економу създава множество обработки на класически произведения, една от които е брилянтната версия за две пиана на балета „Лешникотрошачката“ на Пьотр Илич Чайковски, записана и издадена отново от „Дойче грамофон“ в изпълнение на Економу и Марта Аргерих. Същевременно друга прекрасна обработка на „Годишните времена“ на Антонио Вивалди за четири пиана остава неиздадена дори и след смъртта на композитора. [26]

Още едно свидетелство за сътрудничеството на композитора с „Дойче грамофон“ е записа на „Симфонични танци“ на Сергей Рахманинов в изпълнение на Николас Економу и Марта Аргерих. Подкрепата на знаменитата пианистка значително стимулира творческите изяви на

Економу като развива неговите интерпретаторски качества, давайки им нова насока, това на клавирното дуо. Връзката и приятелството с 12 години по-възрастната и в зенита на славата си Аргерих му помагат както в творчески, така и в личен план. Тя остава един от най-верните му приятели до самата му смърт. Въпреки че много от близките на композитора понякога го виждат в сянката на тази знаменитост, самият композитор запазва възхищението си и изключителния си респект към Аргерих.[26] Например изданието на „Детски приумици“ е посветено на дъщерята на композитора, Семели и дъщерята на Аргерих, Стефани, а заглавната страница е илюстрирана от самата Стефани.

Двамата пианисти изнасят множество концерти, интерпретирайки произведения от барока до съвременността. Когато през 1983 година Аргерих отказва в последния момент участието си в „Клавирно лято“, Николас поема и партията ѝ, имайки куража дори да изпълни обработката на сюитата на „Лешникотрошачката“ съвсем сам. Въпреки това, публиката е разочарована и не оценява усилията на Економу.[25] Николас остава някак в сянката на Аргерих през цялото време на тяхната съвместна работа, макар че това сякаш ни най-малко не го притеснява. В частни разговори, Аргерих често споделя, че Николас е дори природно по-музикално надарен от самата нея. [27] Тя безрезервно го подкрепя и демонстрира дълбокото си уважение към личността и творчеството му.⁶

В началото на 80-те години, Економу намалява изпълнителската си дейност и се насочва предимно към композиране. Той пише много филмова музика, създавайки партитурата за филма на Маргарете фон Тротта „Мариане и Юлиане“, известен и под името „Die bleierne Zeit“ („Оловното време“), спечелил „Златен Лъв“ на филмовия фестивал във

---

⁶ През септември 2015 година Марта Аргерих посети Кипър по покана на Министерството на културата. Въпреки че целта на концерта не беше популяризиране на творчеството на Николас Економу, Аргерих с японската пианистка Акане Сакаи изпълни обработката на композитора за две пиана на „Лешникотрошачката“. Тя също така говори за приятелството си с Николас . Беше излъчен и видеозапис на пианиста-композитор, в който той изпълнява „Мефистовал“ на Ф.Лист.

Венеция през 1981 година, „Давид на Донатело” през 1982 за най-добър чуждестранен филм, както и много други награди. Николас пише музиката за още два други филма на Маргарете фон Тротта, „Чиста лудост” (1983) и „Роза Люксембург” (1986), също придобили международно признание. Филмът „Недостижима близост” (1984) е филм, в който фон Тротта участва като сценарист, а Николас пише музиката.[11]

Економу работи също така и с именития германски режисьор Максимилиан Шел, създавайки музиката за документалния му филм „Марлене”(1984), посветен на Марлене Дитрих. [11]

Николас Економу композира музика за около 15 филма, осем от които са придобили известност. Музиката за всички е създадена през 80-те години и освен упоменатите по-горе включва и музика за телевизионните филми „Станции”(1982) и „Карантина”(1989) както и за документалния филм на Вадим Глоуна „Чехов в моя живот”(1985).

След 1986 година, Николас, довел толкова много приятели и колеги в „Клавирно лято”, напълно се оттегля от обществения и културен живот на Мюнхен, решен да се посвети предимно на композиране. През последния период от живота си той изнася само един рецитал, през 1992 година, с Леонид Чичик. Постепенно „Клавирно лято” се превръща в джаз фестивал, а накрая, поради липса на субсидии, престава да се провежда. За Економу е изключително неприятно, когато в програма на 10-годишнината от основаването на фестивала „Клавирно лято”, неговото име изобщо не се споменава сред организаторите.[11] Това е една особеност на живота на Николас, давайки всичко от себе си, той не получава нужното признание. Смятан е за не достатъчно „маркетингова” фигура, която е трудно да сложиш в рамка и да превърнеш в продукт, който се продава. [27]

Трудна е и неговата история с „Дойче грамофон”, за която се споменава по-горе. Въпреки че компанията не го избира за главна фигура, тя все пак му предлага договор за солов компакт диск, в който включва две

творби, които съпътстват Економу, а това са „Картини от една изложба” на Модест Мусоргски и „Крайслериана” на Роберт Шуман. Творецът чувства особена близост с налудничавата личност на музиканта Крайслер. Текстът, който Економу пише за компакт диска показва дълбокото му разбиране на същността на германския романтизъм. [26]

През 1983 година баварската телевизия създава документален филм за Николас Економу, дълъг повече от час, в който той е показан във всички аспекти на артистичния си живот. Този своеобразен филмов портрет е наречен „Крайслериана” и е режисиран от Клаус Фосвинкел. [26]

Економу аранжира също така „Годишните времена” на Антонио Вивалди за четири пиана, версия към която много изпълнители са проявявали интерес.

През 1983-84 година американският авангарден режисьор Робърт Уилсон ангажира Николас Економу, наред с композитори като Филип Глас, Дейвид Бърн, Гевин Брайърс и Джо Конго да напише един от актовете на огромния мултимедиен проект за опера, наречен „Граждански войни”. Проектът е трябвало да бъде представен на откриването на Олимпийските игри през 1984 година в Лос Анжелис, но е отменен поради липса на достатъчно средства. Целият мащабен проект е бил планиран да бъде с продължителност 12 часа, в 6 части, но по-късно е само частично осъществен. Запазени са няколко части от музиката на Николас Економу и това са сюитите „Лос Анжелис”, „Лабиринт” и „Станции”, които са представени в Париж. [21]

В края на 80-те години Економу все по-често са завръща в родния Кипър, където окончателно се установява в началото на 90-те, изнасяйки множество концерти и осъществявайки редица проекти. Негова е и прекрасната идея за представяне на „Отело” на Джузепе Верди в окупираната от турските военни части Фамагуста, където се развива действието на операта. [6]

През 1991 година Николас Економу е удостоен с наградата „Тэфкрос Антиас и Теодосис Пиеридис”, кипърска награда за постижения в областта на изкуството.[26]

През февруари 1992 година, Николас Економу организира във Венеция, първия от серия пиано фестивали „Пианисти нон соло”, които възнамерява да продължи и в други европейски градове. През същата година е приет в престижната „Академия Сциентариум ет Артиум Еуропа”, която е едно от най-реномираните и уважавани общества, членове на която са нобелови лауреати, уважавани актьори и хора на изкуството. [26]

В последната година от живота си Економу силно намалява композиторската си и концертна дейност, а близките и приятелите му чувстват, че една цялостна личностна неудовлетвореност взема превес. Николас често разпилява времето и енергията си с множество неосъществими проекти. По думите на агента му, той престава да учи нови произведения и е много трудно да му се организират концерти.[25]

За всичко това допринасят пряко и косвено проблемите, които композитора има в личния си живот (разводът му с *Марица Економу*, а след това раздялата със спътницата му *Мая Хофман*, известна колекционерка на изкуство и меценат), както и вечно неудовлетворената и търсеща личност на твореца, изпълнена с противоречия. Към края на живота си, когато се установява в родния Кипър, той развива активна концертна дейност в сътрудничество с местни музиканти. Някои от последните му концерти са записани от кипърската телевизия РИК и излъчвани многократно.

Економу е мислител по природа и изразява много от мислите и идеите си в литературни творби, в поезия и проза. Той има тънък усет за словото и оставя много поетични творби. Николас е гражданин на света и отказва да приема границите в географски и артистичен смисъл.

Въпреки че прекарва голяма част от живота си в странство, той се чувства кипърец с всички характеристики на средиземноморското население. Економу никога не губи връзка с острова и през всичките си визити запазва живия си интерес към обикновените хора, общувайки с хора от различни прослойки. Много обича да дискутира на политически теми и често провокира полемики. Честен и директен, той винаги е бил много уважаван в родината си. [26]

В последните години от живота си Економу работи над проект за рок-опера по стихове на Майк Рейнолдс, наречена „Кулата”. Проектът е бил в доста напреднала фаза по отношение на структурата и либретото, но за съжаление малко музикални откъси са запазени.

На 29 декември 1993 година Економу работи до късно в звукозаписно студио в Никозия. Шофирайки обратно за Лимасол в силно мъгливо време, той загубва контрол над автомобила, катастрофира и умира. Тогава композиторът е само на 40 години.

Приживе Николас многократно е изразявал желанието си да бъде погребан в село Кисонерга, откъдето произхожда известният кипърски род Економу. Семейството му уважава тази му молба и го погребва във близост до прадедите му⁷.

---

⁷ В хода на изследването се откри фактът за произхода на кипърския род Економу от град Воден/ Едеса – Централна Македония. Сред видните представители на рода е Константин фон Економо – бележит австрийски невролог и психиатър.